

ПРЕТПЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ:

Стеви М. Веселиновићу
проф. БогословијеНЕПЛАЋЕНА ПИСМА
НЕ ПРИМАЈУ СЕ

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ:
Кнежев Споменик бр. 9.

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

БРОЈ 10 ПР. ДИН.

Уредник: Јанко М. Веселиновић

БРОЈ 10 ПР. ДИН.

ИЗ „ИЗГУБЉЕНИХ НАДА“

О, даљни путниче, ти
Што гором гредеш сад,
О, стани!.. Куд ћеш, куда?
Прати те патња, јад...
Месец се бледи скрива;
Усамљен цвили дб;
Зелено лишће шушти...
Ко збори сада то?
Путниче, не ид' даље,
Куд ћеш у грешни свет,
Патња те прати свуда —
Живот је тако клет!...
Зар млађан тражиш стана,
Где ће те минут' јад?
У гробу наћеш само
Срећу и блажен над!...

Па ко збори тако?
О, сени, твој је глас!
А гора тужно јеца:
У гробу ј' само спас...
О, суро, вечно небо,
Је л' тол'ка твоја моћ?
О сени тамна гроба,
С'кри ме у вечну ноћ!
Срећа и нада то су
У свету варке две;
Прате те оне — докле
Несрећа збрише све...

О, небо, вечно небо,
Слаб, смртни, чуј ми глас!...
Ал' гора тек зајеца:
У гробу је само спас!...
Кроз лишће лахор шири,
И река ваља кам...

Путниче смртни, даљни,
Ти овде ниси сам:
Месеца е плавог неба
Прати те бледи лик,
Подоћи тамне стопе,
Хладнога гроба крик.

На крил'ма вечне хале
О, мирно, слатко спи...
Путниче млађан, путуј
Ка гробу тамном ти!

Помаља месец лице
И лик свој баца блед;
А путник млађан упр'о
Лагано к гробу гред...
И један уздах тешки —
Утрну срце, груд,
У гори лишће шуши,
Тишина влада свуд...

17-IV-94 г., Шабац

† Е. Абрашевић.

НЕПОЗНАТИ ПОЗНАНИК

— БРАНКОВИНСКИ —

Кад у лето пораните, па хитате савском при-
станишту, да на једном од оних парних бродова,
што онако достојанствено пуштају дим на дим-
њаке своје, отпловите Савом или Дунавом задо-
вољства ради — како је пријатан јутарњи ваз-
дух! Удишући га, ви већ уживате у путовању, јер
вас он освежава и развија вам машту о свему
лепому што путовање даје човеку кад га прово-
ђења ради предузима. Дунав вам се учини заиста
онако леп и плав, како га чак и у музици пред-
стављају; а бистра Сава изгледа вам као огледало.
у коме се сунце огледа. Допадају вам се и рав-
нице, јер вам маме поглед све даље, док у да-

љини не угледате једну светлу тачку, а једва по-
знаје да је то крст на тороњу какве сеоске цркве,
у којој се свештеник на јутрењу Богу моли за
успешан рад вредних жетелаца. А кад наступе
бреговити предели, очи вам траже све већи вис,
па кад на дну поречке долине угледате гордог
Дели-Јована, или наиђете на оне гигантске стене,
што су онако притесниле Дунав с обе стране
ниже Доњег Милановца, поносите се што сте и
ви дете те исте мајке природе, која је створила
оне горостасе. Свака вас варошица интересује,
свако сеоце привлачи вашу пажњу.

Кад испраћате сродника или пријатеља на
пут, онда вас интересује оно што се збива у при-
станишту; али кад сте ви путник, онда са не-
стрпљењем очекујете кад ће команда на броду гла-
сити: напред! И ја сам био тако нестрпљив, јер
она гужва путника са жандармима и носачима у
пристаништу; оно трчање жена, што саме путују
од једнога брода другоме, не знајући у који им
се треба укрцати, оно немилосрдно трескање при-
утоваривању робе, кварило ми је машту о лепоме
у путовању, хтедох већ сићи са палубе у салон,
кад ме неко ослови добрим јутром, и замоли да
запали своју цигарету огњем моје цигарете

Преда мном стојаше човек омаленог раста, де-
жмекаст, лика сасвим обичног, очију малих једва
умивених. На глави имађаше шубару и ако је
било летње време, а и по оделу се могло видети,
да је то путник, коме окренете леђа одмах по учи-
њеној услузи, што сам и ја учинио, али он не
одилазаше од мене, и ја сам осетио како ме је
одмеравао од главе до пете, — ваљда му не
беше право што нисам ни мало пажње обратио
његовоме ништавилу.

Може бити да је то иначе красан човек, може
бити да га је Бог обдарио ретком особином да је
кадар и паметно говорити; али мени је био доса-
дан, и што се дуже брод у пристаништу задр-
жавао, тај ми је човек био све досаднији. Учини
ми се као да је он то приметио и као да га је
то још више на мене наљутило, учини ми се као
да већ смишља и освету, па се реших да сиђем
чак у салон за спавање и да у краткоме сну за-
боравим ову непријатну интродукцију у моје пу-
товање. Али на првоме кораку извршења те моје
резољуције, шубараш ме заустави речима:

— И ви путујете?

— Да, одговорих.

— У Смедерево?

— Не.

— У Дубравици ћемо много да стојимо, има
много да се истоварује, па ако ћете у Дубравицу
не мора да се журите при излажењу, опет про-
слови шубараш.

Не треба се, дакле, чудити што су људи на
крају деветнаестог века постали нервозни, стадох
ја размишљати; али у томе се, на срећу, брод
крене, па оставивши шубараша без одговора на
примедбу о пристајању код Дубравице, удалих
се од њега и нађох забаве у посматрању како се

крманоши муче да окрену велики дунавски брод
у уском кориту савском.

— Мука је, ја како! Није лако оволику не-
срећу да обрнеш у ову па узину... чух шуба-
раша, који ми се опет приближаваше...

Окретох се Београду, па сам се опростио у
мислима са свима његовим незгодама, од којих
неке мора човек да трпи, других да се клони, а
од многих још и уживање себи да ствара. Бејак
задовољан што бар за неко време нећу удисати
његову прашину, ни пити скупо пиво и рђаво
вино у престониичким пивницама, ни слушати како
се у „центру интелигенције“ сваки о другоме брине
само не о себи. Шта све Београд скрива у себи!
Али махне му износити не смете, јер од кад се
сведоцима може доказивати, шта је ко при писању
свога састава мислио, и од кад је пронађено ново
казнимо дело што се зове „алузија“, за сваку
београдску прљавштину могли би вам припити је-
дан од параграфа из главе IX. казног закона,
који носи наслов: „О злочинствима и преступ-
лењима противу отачаства и устава“. А шта би
се доброг могло о Београду рећи? — Да му је
положај диван, и да је београђанин бар у толико
срећан, благодарећи томе положају, што може гле-
дати далеко ван вароши...

Да, задовољан је београђанин кад оставља
Београд, па опет некако жали за њиме и гледа
га са палубе све док брод не зађе за вишњичко
брдо! А кад чујете крик „Панчова“ и угледате
заставу пријатељске нам суседне државе у томе
ерпском месту, Бога ми и уздахнете за Београдом..

Кажу, да човек може осетити непријатност,
која му се дешава и у извесној удаљености од
њега, и са стране, коју очима не може да види.
На пример ви гледате у правцу ка северу, а на
западној страни од вас стоји човек, кога ви не
видите а који критички посматра масну јаку на
вашем капуту, и ви то осећате па гледајући и
даље у правцу ка северу, дође вам да узмете
четку и шпиритус и да очистите јаку. Тако сам
ја осетио шубараша на десет минута пре него
што је опет отпочео разговор са мном. И ја њега
нисам у овај мах видео, али ми дошло беше да
се баш због њега очистим са палубе.

(Наставиће се)

ГДЕ ПОМОРАНЦЕ ЗРУ

од
Н. А. Љејкина

(НАСТАВАК)

LXIV

Грабљин се свађао с Перехватовом целим
путем од Везува до Неапоља. Седећи у колима Гра-
бљин није престајао корети Перехватова тим, што

путује на његов рачун. Ту се пребројаше боце вина, порције јела, путне карте и све што је на Перехватова потрошио путем. Најпосле, Грабљин повика:

— А чије је одежо на теби? Ти чак носиш моје одело.

— Лажеш. Ово је сад моје, заслужио сам га, и то знојем и крвљу. Зар сам ја мало себе јео због тебе, дивљака, водећи те по Европи, одговори Перехватов.

— Шта? Ти мене водиш? Ти, пробисвет? А су чим ме водиш?

— Ја не говорим о новцу, него о језику. Без мог језика, ти ни до Берлина неби дошао. И све што си на ме потрошио, заслужено је и ја се користим заслугом по праву другарства и преводништва. Ти си ме најмио, то је моја зарада.

— Диван најамник! Оставља свога господара на станици, а сам одлази да врља по којекаквим Везувијама! Не, ако си већ најамник, онда мораш чувати свога господара.

Енглези, ако и нису разумевали језик, опет су видели да је то свађа, по знацима и тону говора, па су слегали раменима и разговарали се кратким фразама. Иванови и Коњури пробаше да стишају Грабљина и да прекину свађу, али овај, онако мамуран од пића, настави грдњу. Најпосле Глафира изгуби стрпљење и рече:

— Ја више никуд с вама у друштву не идем; ама, баш никуд! Ово је несносно с вама путовати.

— Нећу ни ја с вама! одговори Грабљин. — Ја ћу сутра у Париз. А ти, Рафаило, чисти се! Немаш више посла... Пошао сам на страну да се угладим, а чим имам у Неапољу да се гладим? Развалинама, брдима?... Зар то чему помаже?

— Ти се нигде нећеш угладити, зато, што си тако груб и што се не даш истесати.

— Но... но... но... упамтићеш ти, за те речи. И Грабљин диже песнице на Перехватова. Људи се умешаше и задржише га.

— Шта је то? викну Глафира Семјоновна. — Не може човек да макне од безобразлука! Гле, како нас је судба везала с тим човеком. Ни кочијаша, ни кола немамо да се одвојимо од вас! И да знам само, који нас је ђаво повео с вама!

— Па ево, кад сиђемо с брда, и ја ћу отићи од вас, наћи ћу кола.

И заиста, кад су сишли с брда и ушли у једно предграђе од Неапоља, Грабљин, не опростивши се ни с ким, искочи из кола, пређе у друга кола што стајаху пред неком механом и стаде звати себи Перехватова. Перехватов пође на позив.

— Шта да радим... Морам с њим... Не могу га оставити тако пијана, пропаће ни зашто ни крошто. Жао ми га је као човека. А он то сматра као да ја цабе путујем! О, Боже мој, Боже мој! уздахну он.

— На Елдорадо! заповеда Грабљин кочијашу. — Или не, нећу на Елдорадо... Како се зваше онај вертеп? Касина. Не, није касина. Рафаилка! Та реци, прето једно, куда да идемо! Знаш, где смо пре три дана били? Где је она шпанска Та-лијанка.

— Чујте! повика Коњури. — Овај оде у вертеп... Опиће се да беле мачке неће видети! Но, диван си ти дечко!

Кола се кренуше; за њима се чу лупа неких кола, кочијаш пуца бичем а из кола се чује глас пијаног Грабљина:

— Држ', недај!..

Смркло се већ кад су кола стала пред гостионицом. Коњури је уздисао и говорио:

— Но, хвала Богу, завршисмо с Неапољем. Кад ли ћемо у Петроград?

— Како завршисмо? Још ни града нисмо видели, нити смо Капри походили, рече Глафира.

— О, Господе! Зар још?... А какав је то Капри?

— Остров. Диван острв. Тамо је плаво гротло. Тамо се иде морем, на броду. Прошле године, кад смо били на летњиковцу, седила је у комшилуку с нама жена пуковника Лутјагина, па просто чуда прича о том гротлу. Осим тога, то је дивна шетња по мору.

— То значи: ви хоћете и по мору и кроз гору?..

— Дабогме. А кад дођемо на Капри, ићи ћемо на магарцима...

— Фу!.. и на магарцима!.. И то ми је путовање!..

— Чуј, душице, рече жени Николај Ивановић. — Море није што су горе... Бојим се да ћеш издржати тај пут. Може бити буре.

— Издржаћу ја. Ти за ме не брини. Ми ћемо сутра на Капри.

Коњури седи и забрља:

— Горе... Море.. И на конопцу су нас узвлачили. Данас идемо на мулама, а сутра ћемо на магарцима. Само што још не запрежу козе и говеда.

— Е, возио сам се ја у Паризу, у зоолошкој банти на козама.

— Ах, да, да... Тек, чудо, како залута руски трговац Иван Коњури! Данас је у ватри био, сутра у море пропада... Право из ватре у воду... Чудо!..

Коњурину се прохтело што пре у Петроград. Вожњу морем он није очекивао, па се замисли; Никола Ивановић да би га охрабрио, удари га по рамену и рече:

— Е, брате... Шта ћеш... Кад си се упртио, онда марширај!

— Време је да се иде кући. Ох, време је! Заврљао сам на далеко с вама! настави Коњури уздисати.

Глафира, ако се и спремала сутра на Капри била је уморна од Везува, те проспавала време одласка, и пут за Капри одложи се до прекосутра. Грабљин одржа своју реч и отпутова с Перехватовом у Париз.

Око 12 сати сутрадан, Иванови су пили јутарњу каву, кад у ходнику зачуше глас Грабљинов. Он се разрачунавао с послугом и грдио је најгорим речима.

— Лопови! Разбојници! Бандити проклети! чуо се глас његов. — Кад најимасмо, кажете једну цену, у рачуну — другу. Не било вас! И што, несреће једне, бележите 4 ручка, кад их нисмо имали! чуо се његов промукли глас. — Рафаелка! Ррђо! Та што ти не преводиш моје речи! Ја нисам имао пансиона у гостионици! Десет пута сам рекао, да не желим тога пансиона! Не могу да ждерем та јела! Марш! Нико не добија на чај. А ове изгрди талијански, или, реци мени коју погрдну талијанску реч, да их ја изгрдим, те да разумеју. Како се вели свиња талијански? Говори одмах. —

Пред самим одласком, Перехватов дође Ивановима да се опрости.

— Ви остајете у Неапољу. Видећете Капри и његову лазурну воду! викну он. — Срећни људи! А ја, несрећник, морам са овим безобразником у Париз. Збогом споменици класичке уметности! Збогом развалине! Збогом талијанска природа! Збогом Никола Иванићу! Збогом Глафири Семјоновна! Зажалите ме, несрећника, што сам по вољи судбе запао у канџе глумом самовољнику.

И он се пољуби с Николајем, Глафири пољуби руку.

— Је ли пијан? — пита Николај Ивановић за Грабљина

— Па, разуме се... одговара Перехватов — Пробудио се, тражи шољу каве и опет се нализао. А већ што је се јуче излудирао у кафешантану, не да се описати! Једва сам га извукао у три сата по поноћи отуда.

На то уђе у собу и Грабљин, који је много поспртао

— Збогом господо! рече. — Бежим у Париз од овдашњих подлаца. Фју-ју! махну он руком, а једва се одржи на ногама. — Праштајте рабу божију Григорију. Не могу.. Таква ми је нарав. Не трпим подлости. Збогом, мадам, и — пардон.

Он пружа Глафири руку, глумо се насмеја, обрте се на потпетицама и опет, умало што не паде, но ухвативши се за Перехватова рече: „води ме“, па изиђе с њим заједно из собе супруга Иванових.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

ИСТИНСКА ПРИЧА

од
ЖОРЖА РЕНАРА

Тражите, децо, да вам причам какву причу Испричаћу једну, која би се слободно могла назвати и историјом.

* * *

Био је некада један дечко који је ишао у гимназију. Његови родитељи, који су били сиромашни, често су му говорили: „Ми немамо ништа, дете; ми ти нећемо ништа оставити. Али када човек има образовања, истрајности и нешто мало духа, увек се може прогурати.“ — И мали Анатола обећаваше да ће озбиљно радити, да једнога дана постане богат и да се прогурати.

Како није био ни особито интелигентан, ни особито глум, нити је био међу првима, нити међу последњима.

Породични пријатељи препоручише га на ставницима; с њиме су говорили благо, храбрили га; али се он ипак не уздиже изнад већине у разреду.

Хтео је да буде одликован, и поче ласкати професорима; увек је имао од њих да потражи савет; изгледало је да гута њихове речи; смејао се њиховим досеткама; сушао их, климајући главом као да одобрава. Професор се правио да не примећује његову мајсторију Другови му се подсмеваху, и наредоше му име *чичак*.

Једног дана, да би био награђен преписа из једне књиге, и предаде као своје. Наставник откри превару, и изружи га пред свима због тога поступка који је назвао крађом.

Други пут, прене ракетла баш на сред часа. Директор одсудно затражи име кривца, који је ракетлу донео у школу. Да би задобио наклоност школске власти Анатола Лушар прописа кривца; овај га је избио, сам директор га је презрео, остали ђаци одвојили га од себе.

Млади Лушар мислио је да се у свету свако цени према својој заслуги. Виђао је како се оцењују и у последњи ред стављају синови банкара и посланика. Чуо је како се понавља да је порок увек кажњен, а врлина награђена. Ласкање, лаж, препорука, нискоост, више су му учинили зло него добра, више непријатеља него пријатеља. Држао је да свуда тако бива, и, како је осећао мало дара, почео је себе уверавати како ће његов удес бити скроман, као и његове способности; већ се мирио са тиме да ће цео свој живот провести у поштеној осредњости.

* * *

Из гимназије изиђе са тим наивним уверењем. Као свршени матурант хтеде ући у службу... Ко

вас препоручује? упитали су га. — Он није имао никога да именује. Његова молба би одбијена, под изговором да није поткрепљена.

Место које је он тражио би дато једном његовом другу: то је био највећи глупак и ленивац у целом нашем разреду, глава празна и лепо очешљана, елегантан блесан који није могао научити ни да правилно говори француски; али његов отац био је богаташ и посланик од утицаја. Нико се томе на зачуди, изузев Лушара.

Лушар погледа око себе. Он виде једнога господина, који се тукао мачем — како га свуда примају и поздрављају с поштовањем. Он виде другога човека, који се тукао ножем, како га затварају и суде као убицу. Први је носио фрак, други блузу. Цео свет, изузев Лушара, нађе да је то врло природно.

Он ерете на путу једну сиротицу која је просила. Од ње дознаде да је удовица једнога војника који је од рана умро. Упита чији је крајени дворац што се види тамо доле у зеленилу. Она му каза име једнога финансијера, који је, као што цео свет зна, стекао своје имање набављајући за војнике покварено месо и ципеле с ђоновима од хартије.

Лушар се замисли. — „Дакле тако! рече у себи Анатола, па не будимо ни ми онда глупи! Очеvidно је да има два морала: један коме нас уче у гимназији, и коме је суђено и да не изиђе одатле, који је створен за децу, и у животу служи исто толико колико и грчки језик који се тамо брбља; — други морал, истински, онај којим се служи у свету и који се учи без учитеља, ако човек поље има очију и ушију. Један вели: сваком према његовим делима. Други вели: сваком према његовом богатству. Треба ли бирати? Не, боље је спојити их: ваља говорити по првом, а радити по другом. Живот је загонетка чију одгонетку имам у рукама. Ја ћу се прогурати.“

* * *

Од тога тренутка Лушар постаде понизан и мек према моћним, надувен и суров према слабим. Заборави родитеље и негдашње пријатеље; поче се улизавати оним који имају новаца и власти, ласкати њиховим страстима, хвалити њихове глупости, величати дух који нису имали! — „Стрпљења! мислио је он Биљке што цузе и успужу се.“

Једном од његових заштитника затреба човек готов на све, да клевета једнога мртвог, који му је био непријатељ. Посао је био одвратан, али се добро плаћао. Лушар то прими на се; сви рекоше за њ да је нитков, али он ни главе не обрте. Од тога доба сматрали су га за младића који ће далеко отерати.

Тај први корак стао га је доста, али му се добро платило. Шпекулисао је; поста тврдица према сиротним, удвостручи своје имање. Срећан, умешан, задоби поверење, и дадоше му на чување једну велику суму; он с њоме ступи на берзу.

Да су хартије пале, постао би лопов; хартије скочише он поста милијунар.

Већ као богат, да би имао још више, помисли на женидбу и ожени се са шест стотина хиљада динара. Жена би несрећна, али муж поче важити као величина.

Хтеде да буде племић, па и то поста. Позајми новац са двадесет од сто једном страном краљевићу, који га начини бароном, плаћајући му половину интереса. Од тада постаде Господин де Лушар, рођен Лушар.

Хтеде да буде посланик, па и то поста. То је било при крају Другога Царства. Изабран да се бори противу њега, он га је помагао, и пошто је слагао у својим обећањима, би декорисан орденом *Легије Чести*.

У 1870. гласао је за рат, али сам није ратовао. У своме дворцу отвори болницу, измаче тако танадима и Прусима; новине похвалише његов патриотизам, влада му заблагодари и посла војничку споменицу.

Како је Царство било пало, он му опет поста непријатељ, страшно га нападе пред бирачима, би изабран у Скупштину, и у неизвесности која ће страна претегнути, седео је у центру, између републике и монархије

Онога дана када се гласало хоће ли Француска остати републиком, он је био случајно одсутан, али сутрадан, пошто је република претегнула са једним гласом већине, грађанин Лушар изјави да би он гласао са републиканцима, и зато би постављен за сталнога сенатора.

Неколико месеци доцније, монархисти се осетили довољно јаки да се дочепају власти и да вампирски убију републику, владајући под њеним именом. Барон Анатола де Лушар био је међу онима који су ишли на руку томе прерушеном ројализму; у награду за то поста амбасадор.

Али стари практичар набрзо осети да су ројалисте изгубиле битку. Он нагло даде оставку, приближи се републиканцима, подвуче се под скут једноме од њихових вођа, и, како је већа радост на небу за једнога грешника који се каје, но за деведесет праведника, мал' што не поста министар када га болест у желудцу отрже од поштовања његових суграђана и од почасти које су га очекивале.

Ма да није ни у шта веровао, он умре потпуно хришћански; оставио је десет хиљада динара цркви за своју пратњу, која је била сјајна. Мртвачки сандук посут ружама и смиљем, коњи с перјаницама, опело с музиком, најзад све оно што се за тај новац могло добити од свећа, песама и молебствија

Мноштво света било је на пратњи, војници су ишли поред кола, беседе су говорене на гробљу и службено се ожали честити човек, који је престао живети.

На његовој гробници (величанствена гробница од црнога мрамора), дугачак натпис набраја по-

којникове титуле подсећа на његове врлине, и жели му да се одмара у спокојству.

Лушар или де Лушар може мирно почивати. Он је испунио наде својих родитеља и своје. Он се прогуроа.

* * *

Моја је прича свршена, децо. Шта мислите о њој.

— Али да ли је он био срећан! повика један од слушалаца — Готово. Недостајало му је само поштовање људи од срца и сопствено поштовање.

— Има ли одиста, упаде други, два морала? — Нема сумње: морал поштених људи и морал оних других.

— Ипак, рече трећи, то је био гадан човек. То није право што је он успео. -- То вам доказује, децо моја, да све друштву у коме ми живимо све није као што ваља. Само на шта рачувати па да се правда оствари? На свет? Он је врло подао? На будући живот? Оно је врло далеко? На провиђење? Оно је врло високо? Доиста, доиста вам кажем, рачунајте само на себе. Борите се противу нишкова презрите их, здерите им образину, и једнога дана помозите онима који хоће да преобразе ово рђаво створено друштво.

С.

МОДЕРНА ЖЕНА

— КРИТИЧКА СТУДИЈА —

Frailty thy name is woman!
„Слабости, име ти је жена.“
Шекспир, Хамлет. 1. 2.

(НАСТАВАК)

Многе се модерне жене труде, да пишу реално, али им то врло ретко испада потпуно за руком и таква њихова дела носе на себи пре све друге ознаке но отисак стварности; ту по где где настаје оно већ поменуто прескакање граница. Трудећи се, да што верније представе стварност, оне тако изокрену појмове и толико претерују, да нас језа подиђе, те и нехотице заврtimo главом, ако иоле имамо појма о животу, о психологији друштва и појединаца и ако знамо, докле је истина, а одакле почиње обмана и мапшта.

Али с радошћу помињемо да има и таквих жена, које и своју природу слушају и радо примају њене савете. Такве су жене једине достојне да се пред њима поклонимо и да им приђемо без осмеха на уснама, јер се у њиховом раду јасно огледа чиста жена без икаквих прилепака са стране; види се женина душа у свима нијансама; весеље и туга, срећа и коб женина, све се то као из огле-

дала може видети и дознати из њихових дела, која имају у толико већу вредност, у колико је дотична списатељка обратила већу пажњу на верно, неидеално индивидуалисање своје *јунакиње*.

Као што смо већ у првом делу напоменули, жене не узимају науку озбиљно, с тога су ретка научна дела од женских писаца. На науци се оне готово увек јављају само као компилаторке; ми не знамо за самостална научна дела од женских, која би могла издржати озбиљнију критику. На пољу технике и медицине још није ниједна жена учинила какав проналазак или створила какво правило и закон, па то је, по свој прилици, случај и на осталим гранама научног рада. Ако се већ јаве каквом расправом или чланком ипак кроз сву гомилу речи, кроз сву множину лепих периода, може лако читалац да провири у ризницу знања дотичне списатељке и да се поплаши на каквом је несолидном темељу подигнута сва њена ученост. Ретко, врло ретко nailазимо на женска научна расматрања, критике и огледе, за које не бисмо могли рећи, да би тако што исто тако добро могао написати и какав озбиљнији, начитанији ма-турант.

Лепи говори играју главну улогу у животу модерне жене и она не пропушта ни једну zgodну прилику, а да не покаже свој говорнички дар, те да се не одликује каквим лепим говором, пропраћеним ужасним глумачким покретима, буди о коме предмету. Главно је да се говори, садржина и циљ су, наравно, споредне ствари! С тим јурењем за беседничком славом стоји у вези и њихова жудња за одржавањем конгреса са именом и циљем што је могуће бомбастијим. И ти њихови добро посећени зборови одликују се множином лепо састављених резолуција, од којих, колико нам је познато, још ни једна важнија није ни привођена остваривању, а камо ли остварена, већ заборављена лежи притиснута прашином и нико више не мисли на њу, сем можда оне даме, која ју је тако лепо стилизовала.

Свака се година одликовала женским конгресима, о којима се само дотле говорило, докле је трајало њихово заседање; с његовим престанком утонуо је у море заорава и њихов помен.

(Наставиће се)

ПОЗОРИШНА ХРОНИКА

„Итичар“, оперета у три чина од Веста и Хелца. Музика од Целера. Капелник Иокорни; редитељ Гавриловић.

Ви већ знате како су Немци људи духовити. А јамачно вам је познато како их је окарактерисао најдуховитији њин земљак после Хајнеа, Шопенхаур: „кад Немац хоће да изгледа лак као Француз, он — скочи кроз прозор!“ Не сећам се

ла ли је дотурио: „и сломије ногу“, али се свакако то може очекивати од спретности германске.

Два Немца, дакле, место да се баце на ову пуњу перипетија имитацију, окрену имитирати Французе у писању и — напишу ову оперету. Признајем, да би ми много јевтиније прошли, да су они просто скочили кроз прозор.

Таквим промашеним вежбањем постала је ова оперета, веома на гласу, и позната као преставник „бечких парчади“.

И заиста она изобилује духовитошћу пред којом разоружава скепцитизам агената осигуравајућих друштава и песимизам галантериских калфи.

Али као да то нашој Управи, — коју је тако тешко задовољити, кад је реч о духу — није било доста! Управа је за ову свечану прилику *умолила* и Казбулбуца те да и он мало од свога колико реткога толико ужаснога есприја утури. (Овај је а пророк колико срећан толико патриотски.) И он се одазвао; он се морао одазвати; он није смео пропустити ни ову прилику да Београђане запренасти својом инвентивношћу! И сад чујте, шта је овај славни агенат „Ц. Кр. Повлашћеног Дунавског Паробродског Друштва“, — који је међу нама буди речено, растерао својим вицевима све путнике са аустријских лађа, те се сад на њима нико не вози — спремно за престоничку публику:

„Чуј, Општино, чуј!

„Моје речи шутиј!“

„Кејоградација!

„Интабулација!“

„Лицитација и“

„Канализација!“

Боже мој, Боже! Шта ћу да радим? И куд ћу да се денем!

Ви, који нисте имали срећу бити с нама у Позоришту, и нисте имали то задовољство изврнути се с нама заједно од смеха — грдно сте много изгубили! Требали сте видети, пре свега, како се мобилисао све сам отмен свет београдски, нарочито они који су „из прека“, или су какви разроки агенти многобројних страних друштава, којима Београд изобилује. И како се тај свет смеје, Бог га видео!

Не, мене је, заиста, било стид тога вечера за београдску публику!

„Птичар“ је без икакве садржине, али то му се може опростити, јер су ретке оперете које имају какав преносни смисао. Но баш зато, што се од оперете не тражи да буде богата садржином, мора она на другој страни надокнадити, мора бити веома духовита и пуна, препуна смешних и оригиналних ситуација. Међутим, „Птичар“ је савршено лишен сваке духовитости, ситуације су веома баналне и налазе се већ у гомили комада истог жанра а пун је и препун тривијалности. По томе „Птичар“ није заслуживао да буде даван на београдској позорници, баш и да је са свим нова вреација. У толико је више за осуду што га је Управа узела данас кад се он толико отр-

цао да се нигде — бар нигде у паметном свету — не даје, и кад његове арије певају сви „кафе-шантани“ на Истоку.

Због тога чак ни са музикалне стране није интересантан. Јер и ако има две арије доста лепе, оне су толико познате, да кад их човек опет чује и у Позоришту где је дошао да чује нешто „први пут“ (као што га на то позоришне објаве маме) — њему и те, иначе пријатне, арије постају досадне.

Кад се сад томе свему још дода да је Управа утрошила око приређивања ове оперете преко 4000 дин. — онда се човек, који иоле воли позориште, мора сиевеселити.

Замислите, већ више од године дана како наше Позориште не може да приреди људски ни један српски историски комад, јер нити се држи довољан број проба, нити има костима, нити су декорације онакве какве комад захтева, — а на ову швапску спрдњу утрошила је цео месечни рад, држано је преко 20 проба и потрошено више од 4000 дин.!

Па нашта се иде са оваквим радом?

Бадава сам ја писао пуних 6 месеци о томе, бадава су се чули гласови разумних људи, који су веома блиски Управи, и на које не може пасти сумња „да Управи пакосте“ или да су према Управи рђаво расположени — Управа остаје при своје рђавом систему. Класички репертоар је пре небрегнут запостављен, напуштен. Због недовољног пробања наши глумци не умеју да изговарају стихове; наши се народни комади багателишу и врши се увек таква подела улога, да се човек према њима наругуни још при самом читању позоришне објаве, а Управа се напреже, троши грдан новац и сва се залаже — да приреди ову глупост!

На ову представу треба сваки човек да дође само да би видео: шта су наши глумци у стању учинити, кад им се даде времена и могућности. Кад сам ја гледао комад представа је ишла сјајно! Ови су српски глумци диван материјал. Они сиромаси ничим не располажу, сем добром вољом својом, па су ипак успели да одлично изведу једну ствар, која никако није ни за њихове ни за наше прилике. Знам само да су ми се жалили гледаоци првог вечера да у првом чину нешто није ишло најбоље, али је то одмах сутра дан исправљено, и Београдска Позорница је за то вече личила на какву бечку позорницу — ако јој то може ласкати.

Највећа хвала за овако добар исход припада наравно капелнику. Хорови су били веома добри. То је чудо шта се може изградити од ових наших певача са платом од 20 дин.

Г ђа Тодосићка је била онаква каква она може да буде кад је најбоља. Мени се чак чини да никад није толико добрих страна показала као тог вечера. Биће да је она створена баш за оперету, и онда — тешко њој код нас! И г ђа Павловићка је била добра, тиха и мида, што нико не би очекивао од њене персоне. Динуловић сиромасх нема

гласа, али он чини што може, а иначе је окретан и згодан за такву игру. Раја је певао као и увек дивно. Нисам могао да се начудим: како то да публика не пљеска Рајином певању а пљеска „кејоградацији“? После сам разумео! Чича Илија је такође био извртан Сви су били добри, сви. Само г-ђа Станојевићка сувише танцује. Нека је не ободрава на то оно смејање публике. То се публика не смеје њеном игрању већ њој самој.

„Скендербег“ је срца Обилића“, — али му то ништа не помаже, јер га у Београду игра г. Дим. Петровић. Говорићу вам о тој представи у недељу.

Spectator.

Г. В. Крстић, који се сам потписује „Казбулбуц“ жали се на мој „испад“ у прошлом броју против њега, велећи „да бар мени није ништа натрунио“.

Да ли је г. Крстић чуо за националну солидарност? Он је агнат једног туђинског друштва, које је отворило најгачнији рат против наше најмилије установе, и према томе сваки онај, који нападне то наше српско друштво, напао је сваког Србина на следствено и — Spectator-a. Ви сте нам дакле г. Крстићу грдно натрунили и ми би се тако према Вама понашали и да сте нам рођени брат.

Sp.

БЕЛЕШКЕ

ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ И УМЕТНОСТИ

Наш вредни сарадник *Радоје Домановић* написао је роман „Из школе у живот“. Како сазнајемо писац је вољан да овај свој роман и драматише. Неколико одломака овог романа донећемо ускоро у „Звезди“.

*

У неколико последњих бројева честитог листа „Новог Одрјена“ изашао је један чланак под насловом „Из ђачког растака“. У овоме се чланку поводом композиције под горњим насловом од *Владислава Штирскога* говори доста опширно о странцима, који представљају наше савремене „композиторе“ и непознавању рада, кога су се латили. Ко је писац истог чланка не знамо јер се није потписао, али се из свега види да располаже јаким разумевањем у музици и жалити би било ако овај чланак не буде и засебно одштампан.

*

Мих. Сретеновић штампао је у засебној књизи причу под насловом „Добриловски учитељ“. Од истог писца штампана је у „Дневном листу“ и прича из занатлиског живота „Најлепши цар“.

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

О *Јапанским женама*. — Госпођа Јулија фон Крајтнер, одлична познавалица јапанског живота, држала је предавање о јапанским женама из којег доносимо ове податке.

Лице је у жена овално; очи косе; обрве угласте; нос дугачак, фин, повијен; хаљина дуга, напред закопчава, с алватним рукавима, широк пас; ципеле високе. Многе жене брију обрве те их бојадишу онако како то одговара естетичним појмовима Јапанаца; усне такође бојадишу црвено, а удате жене боје и зубе црном бојом. Коса мора бити глатка те се зато старају особито, јер коврчаста коса знак је моралне пропалице.

Социјални положај Јапанке врло је жалостан. Васпитање од њих прави лутке без икакве личне воље, и усади им у главу да нису бића која имају право на своје тежње, већ да постоје само ради мужева. Сваки покрет њихов и све остало прописано је до најмањих ситница те су све жене на један калуп. Столећима тако васпитане најзад су стекле такву вештину у конвенционализму да се скоро све што раде чини природно и неусиљено тако да се лако у том може преварити неупућен човек. Како су Јапанке у животу више машине него ли жива бића, то их према томе и цене, или тачније према социјалном положају од кога зависи и оно васпитање и оно држање. Докле Европљанин признаје жени неку самосталност бића а хришћанство је по савести држи равном мужу: дотле се у Јапану жена немоћ показује и у друштвеним формама. Дође ли ко у кућу на хоће да пита је ли домаћин код куће, он дигне палац; ако ли пита за домаћицу, тад дигне мали прст.

При склапању брака нема жена права одлуке а често ни мушкарац. Брак се склапа без питања девојке. Правни и материјални односи у браку одређени су консеквентно према духу читаве јапанске цивилизације: муж или његова породица купи жену, или ако је он сиромаш а девојка богата, онда се муж тако рећи удаје и њему је теже у браку.

Како јапанска жена не живи за себе но за породицу и мужа, то је овај може без питања приморати на сваку и најсуровију жртву. Ако тражи добро мужа или породице жртвоваће Јапанка и своју сексуалну част, и тада је славе као мученицу љубави.

У новије доба настао је преврат у економским и привредним односима у Јапану и то стање није у суласности с досадашњим положајем жена. С тога је настала јака реформаторска струја којој симпатише и цар. Недавно се при једној свечаности возио у истим колима с царицом.

Најзад још једну о играчицама. Као децу продају их родитељи којем импресарију, који их поучава у музици, игрању, понашању итд. до шеснаесте године. Многа стекне велики иметак поклонима својих пријатеља, друге се пак удају и постају лепе жене. Игра им није онаква какву замишљају Европљани, већ врло пристојна.

— p. II.

Садржај: „Из „Изубљених нада“ (песма). — „Непознати поетик“. — „Где поморанце зру“ (наставак). — „Истинска прича“ — „Модерна жена“ (наставак). — „Позоришна хроника“. — „Белешке из књижевности и уметности“. — „Занимљивости“.

Власник: Ст. М. Веселиновић. — Парна Радикална Штампарија — Уред.: Ј. М. Веселиновић